

УДК 070:378.016

Г. І. Басова

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

МІЖКУЛЬТУРНАЯ КАМУНІКАЦЫЯ Ў СУЧАСНАЙ ІНФАРМАЦЫЙНАЙ ПРАСТОРА І ЯЕ РОЛЯ Ў ПАДРЫХТОЎЦЫ СПЕЦЫЯЛІСТА

У артыкуле разглядаецца феномен міжкультурнай камунікацыі як неад'емнай часткі і сродку глабалізацыйных праэсаў у сучасным свеце. Аўтар аналізуе міжкультурную камунікацыю як сацыяльную з'яву, даследуе яе перавагі і недахопы, прычыны ўзнікнення і спосабы пераадолення бар'ераў, якія непазбежна ўзнікаюць у працэсе зносін. Абгрунтоўваецца неабходнасць міжкультурнага навучання, якое садзейнічае фарміраванню ў спецыяліста як творчых маўленчых уменняў і навыкаў, так і авалоданню ім лінгвістычным кодам, далучэнню да нацыянальных культур, традыцый і звычаяў, пераадоленню сфарміраваных стэрэатыпаў, гатоўнасці да сацыякультурнага дыялогу і кампрамісу.

Ключавыя словы: глабалізацыя, інфармацыйная прастора, міжкультурная камунікацыя, міжкультурнае ўзаемадзеянне, навучанне, сродкі масавай камунікацыі.

A. I. Basova

Belarusian State University

INTERCULTURAL COMMUNICATION IN THE MODERN INFORMATION SPACE AND ITS ROLE IN SPECIALIST TRAINING

The article deals with the phenomenon of intercultural communication as an integral part and means of globalization projects in the modern world. The author analyzes intercultural communication as a social phenomenon, explores its advantages and disadvantages, causes and ways to overcome the barriers that inevitably arise in the process of communication. The article substantiates the need for intercultural learning, contributing to the formation of a specialist as creative speech skills and mastery of linguistic code, joining national cultures, traditions and customs, overcoming stereotypes, readiness for socio-cultural dialogue and compromise.

Key words: globalization, information space, intercultural communication, intercultural interaction, education, mass media.

Уступ. Сучасная сацыякультурная сітуацыя характарызуецца ростам значнасці інфармацыі, камунікацыі, інтэнсіфікацыяй міжкультурных кантактаў. Інфармацыя на сёння лічыцца важнейшым фактарам грамадскага жыцця, выступае інструментам арганізацыі соцыума і фарміруе тон і параметры сацыяльнага жыцця. Сацыяльныя, палітычныя, эканамічныя змены, а таксама бурнае развіццё сродкаў масавай камунікацыі (СМК) прывялі да таго, што ўсё больш людзей пераадоляюць культурныя бар'еры, якія раней іх раздзялялі, і ўступаюць ва ўзаемадзеянне з прадстаўнікамі іншых культур. У сучасных умовах працэсы глабалізацыі і міжкультурнай камунікацыі неаддзельныя адзін ад аднаго, з'яўляюцца неабходнай перадумовай і ўмовай іх існавання.

Асноўная частка. Новыя формы тэлекамунікацый і з'яўленне міжнародных карпарацый, якія распараджаюцца СМК, развіццё сучасных транспартных і электронных сродкаў сувязі спарадзілі немагчымыя ў мінулым культурныя патокі глабальнага маштабу,ключаючы рух аб'ектаў, знакаў і людзей як у

рэгіянальнай, так і ў міжкантынентальнай прасторы. Тэхналагічная рэвалюцыя зрабіла магчымымі прамыя (непасрэдныя) кантакты мільёнаў людзей, прыналежных да розных культур. З'яўленне новых каналаў сувязі забяспечвае грамадству ў цэлым і кожнаму асобнаму грамадзяніну ў прыватнасці доступ да глабальнага тэлебачання, радыёвяшчання, сусветнай сеткі газет, часопісаў, інфармацыйных агенцтваў [1, с. 82–88]. Таму глабальная інфармацыйная прастора на сёння пазбаўлена абмежаванняў і забяспечвае бесперашкодную і імгненную сувязь яе ўдзельнікаў, дэтэрмінуе дынамічныя трансфармацыі грамадства і значныя сацыякультурныя змены, адкрывае іншыя, невядомыя раней магчымасці спасціжэння свету і актуалізуе праблему ўзаемадзеяння індывідаў [2].

Адкрытасць межаў фарміруе новую транскультурную прастору, якая аказвае значны ўплыў на грамадскую свядомасць і характар міжкультурнага ўзаемадзеяння. Разам з тым глабалізацыя на інфармацыйным узроўні пераўтварыла перадачу культурных мадэлей у спосаб культурнай экспансіі, што нівелюе

сацыякультурныя працэсы ва ўсіх краінах і стварае культурныя стэрэатыпы [3, с. 4]. Гэта азначае, што небяспека глабалізацыі – ва ўніфікацыі культур, бо працэс глабалізацыі культуры зводзіцца да спажывання аднаго і таго ж культурнага прадукта ў сусветным маштабе. Прычынай гэтага з’яўляецца стыхійнае, часам некантралюемае запазычванне культурных каштоўнасцей. Распаўсюджванне аднолькавых культурных прыкладаў па ўсім свеце, адкрытасць межаў для культурнага ўплыву і пашырэнне культурных змен прыводзяць да росту важнасці даследавання і вывучэння міжкультурнай камунікацыі ў працэсе глабалізацыі сучаснага свету. З аднаго боку, працэсы глабалізацыі дазваляюць народам больш камунікаваць і больш даведацца адзін пра аднаго, што садзейнічае іх збліжэнню. З другога боку, празмерна актыўныя зносіны і запазычванні небяспечныя стратай культурнай самабытнасці, стратай культурнай ідэнтычнасці і аўтаноміі. Акрамя таго, спецыфіка камунікацыі ў інфармацыйным грамадстве выклікае і пэўныя супярэчнасці. З аднаго боку, свабодны доступ да каласальных аб’ёмаў інфармацыі пашырае магчымасці для крэатыўнага пошуку і развіцця індывідуальнасці, глабальныя сеткі садзейнічаюць росту міжасобасных кантактаў. З другога боку, паступова разбураюцца традыцыйныя сувязі, непасрэдныя ўзаемаадносіны індывіда з іншымі людзьмі змяншаюцца, павялічваюцца кантакты ананімных, фармальных зносінаў праз інтраперсанальную камунікацыю, у працэсе якой чалавек губляе мноства сваіх сацыяльных характарыстык (пол, голас, узрост і г. д.). У выніку страчваюцца самі навыкі паўнаважных зносінаў, якія пры непасрэдных кантактах патрабуюць ад чалавека пастаяннай працы над сабой, талерантнасці, гуманізму і інш. Гэта тлумачыцца тым, што індывід, які вымушаны імкліва рухацца і паспяваць за хутка зменлівай інфармацыйнай прапановай, адчувае надзвычайную інфармацыйную нагрузку, якая ўсё расце. Асаблівасці камунікацыйных паводзін праяўляюцца не столькі ў маўленчых мэсэджах, колькі ў выразных пазіцыянаваннях сябе. У выніку відавочнай абмежаванасці вербальных зносінаў і дзякуючы перавагам візуалізацыі (візуальных малюнкаў) тэлебачанне, інтэрнэт, кінамаграф ператварыліся ў рухаючую камунікацыйную сілу і рашаючы фактар канстытуіравання новай сацыяльна-камунікацыйнай прасторы. Шмат у чым гэта абумоўлена імкненнем чалавека атрымліваць гатовыя стандарты паводзін, стэрэатыпы ўспрымання, пэўныя візуальныя вобразы, іміджы, легіты-

маваныя соцыумам [2]. Таму В. Бенямін называе сучаснае грамадства глядацкім [4, с. 238], Г. Дэбор – грамадствам спектакля, якое прадуцыруецца масмедыя [5, с. 23], У. Эко – цывілізацыяй бачання пры вядучай ролі візуальнай камунікацыі і праз мноства яе інтэрпрэтацый [6, с. 70–79].

Інфармацыйная прастора становіцца месцам сацыялізацыі і самарэалізацыі асобы, а індывід – непасрэдным актыўным удзельнікам працэсу канструавання і акаляючай рэальнасці, і самога сябе шляхам стварэння новых ідэнтыфікацыйных прыкмет, неабходных у рэальным свеце, але не запатрабаваных у віртуальным [2].

Ключавой праблемай развіцця інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій з’яўляецца пошук новага ўзроўню адзінства індывідуальнага і сацыяльнага ў працэсе камунікацыі [7].

Пераход ад персанальнай да дыферэнцыраванай журналістыкі, узнікненне масавай (Б. Дэй, Э. Дэ Жырардэн) і камерцыйнай прэсы, тэхналагічныя прарывы на працягу ХХ і ХХІ стст. у галіне тэлевізійнага вярчання і інтэрнэт-СМІ, з’явы таймінгу, каверыджу, фрейміраванне навінавых сюжэтаў, збыткованасць паведамленняў і іншыя праявы інфармацыйнага глабалізму не знішчылі цікавасці да лакальнага, нацыянальна-спецыфічнага «медыяландшафту» (тэрмін А. Ападураі). СМК могуць як садзейнічаць дыялогу і ўзбагачэнню культур, так і ператварыцца ў інструмент інфармацыйнага насілля. Адсюль і супярэчнасці ролі і магчымасцей медыя. Таму найбольшая эфектыўнасць камунікацыйнага паведамлення СМК дасягаецца за кошт іх комплекснага ўздзеяння на аўдыторыю. Чалавек праз СМК паглыбляецца ў культуру, якая з дапамогай знакаў мадэлюе асаблівасці яго ўспрымання акаляючага свету, гэта значыць, масмедыя – не проста механізм для перадачы паведамленняў, але і сродак вытворчасці сучаснай культуры. Таму прастора глабальнай культуры патрабуе выпрацоўкі агульных кодаў узаемадзеяння (мова, нормы, каштоўнасці і інш.), усяго таго, што ўтварае адзіную камунікацыйную прастору. Бо мэта глабалізацыі культуры не ва ўніфікацыі, а ў захаванні, развіцці і ўзаемаўзбагачэнні культур за кошт адпаведнай культурнай палітыкі, накіраванай на дамінаванне нацыянальнай, этнічнай культуры. На падставе гэтага можна сцвярджаць, што ў працэсе міжкультурнай камунікацыі неабходна зыходзіць з усведамлення і асэнсавання далучанасці ўсіх да ўсіх, залежнасці адной культуры ад другой, разумення каштоўнасцей іншай культуры. Усведамленне і прыняцце

гэтых палажэнняў з'яўляецца асновай паспяховага і пазітыўнага міжкультурнага ўзаемадзеяння, якое ажыццяўляецца ў самых розных сферах: у міждзяржаўных адносінах, у прадпрыемальніцкай, навуковай і адукацыйнай дзейнасці, на ўзроўні міжасобасных адносін. Таму розныя яго аспекты – міжрэлігійны дыялог, ідэнтычнасць культур у эпоху глабалізацыі, дыялог як мэта культуры, стратэгіі міжкультурнага дыялогу і інш. – прадмет вывучэння прадстаўнікоў розных галін навуковых ведаў: культуралогіі, псіхалогіі, сацыялогіі, лінгвістыкі, семіётыкі, сацыяльных камунікацый і інш. Фарміраванне навыкаў і ўменняў міжкультурнага ўзаемадзеяння, якія дазваляюць індывіду знайсці ў іншай культуры не толькі тое, што адрознівае прадстаўнікоў розных культур адзін ад аднаго, але і тое, што іх збліжае і аб'ядноўвае, магчыма толькі ў тым выпадку, калі камуніканты здольныя інтэрпрэтаваць усё, што адбываецца ў працэсе міжкультурнай камунікацыі з пазіцыі іншай культуры, суадносіць існуючыя стэрэатыпы з асабістым вопытам і рабіць адэкватныя высновы, калі асэнсоўваюць чужую рэальнасць шляхам пераасэнсавання сваіх поглядаў і ўяўленняў пра іншую культуру. Аднак развіццё розных форм міжкультурных кантактаў апыраджае развіццё навыкаў камунікацыі паміж прадстаўнікамі розных культур і гістарычна сфарміраваных культурных мадэлей. Глобальныя змены ў палітыцы, эканоміцы і культуры таксама суправаджаюцца раз'яднаннем культур і народаў, выклікаюць у некаторых з іх імкненне да культурнага самасцверджання і жадання захаваць уласныя каштоўнасці. У выніку мы з'яўляемся сведкамі шматлікіх этнарэлігійных канфліктаў, росту нацыяналістычных настрояў, рэгіянальных фундаменталістычных рухаў і інш. У гэтых умовах узнікае неабходнасць больш грунтоўнага даследавання працэсаў, што ляжаць у аснове нацыянальна-культурнага ўзаемадзеяння. Паколькі грамадскае быццё немагчыма па-за культурнага кантэксту, што з'яўляецца яшчэ адной прычынай яе ўключанасці ў працэс глабалізацыі. Пры гэтым духоўнасць, свядомая дзейнасць людзей становяцца прыярэтнымі. І. К. Лісееў адзначае: «Праблема свядомасці, нацыянальнай самаідэнтыфікацыі ў складаным шматузроўневым нелінейным свеце заўсёды была вострай праблемай быцця чалавечага соцыуму. Аднак зараз, калі свет імкліва глабалізуецца, яна набывае яшчэ большую вастрыню» [8, с. 4].

Жыццядзейнасць і адносіны людзей вызначаюцца існуючымі ў той ці іншай культуры

нормаў, якія рэгулююць іх паводзіны, аказваюць уплыў на характар успрымання, ацэнкі і міжасобасныя зносіны. Таму падчас міжкультурнага ўзаемадзеяння непазбежна ўзнікаюць камунікатыўныя збоі, выкліканыя прыналежнасцю індывіда да пэўнай сацыякультурнай і моўнай агульнасці. У працэсе камунікатыўнай дзейнасці кожны яе ўдзельнік, рэалізуючы сваю моўную асобу, выступае адначасова і як індывід, і як член тых ці іншых сацыяльных груп, і як прадстаўнік пэўнай нацыянальна-культурнай агульнасці, бо ў яго свядомасці ўтрымліваюцца і індывідуальныя, і сацыяльна-групавыя, і нацыянальныя, і ўніверсальныя веды, і кожны з гэтых ведаў ведаў адыгрывае сваю ролю ў камунікатыўнай дзейнасці чалавека. У кожнай культуры ёсць свае нормы і правілы паводзін, якія абумоўліваюць прынятыя і дапушчальныя формы выражэння пэўных сацыяльна значымых сэнсаў. Спосабы кадзіравання гэтых сэнсаў – не толькі моўныя, але і інтэрактыўныя, – таксама, як і самі гэтыя сэнсы, могуць істотна адрознівацца ў розных культурах. Да фактараў, што садзейнічаюць узнікненню камунікатыўных бар'ераў і, адпаведна, якія перашкаджаюць правільнаму ўспрыманню і ацэнцы партнёраў па міжкультурных зносінах, можна аднесці як сацыяльна-перцептыўныя, якія характарызуюць любыя зносіны, так і фактары, што характарызуюць выключна кроскультурнае ўзаемадзеянне. Да першых адносіцца няўменне вызначаць матывы і намеры людзей у канкрэтнай сітуацыі зносінаў, наяўнасць у камуніканта загадзя зададзеных устаноў, перакананняў, ацэнак, наяўнасць сфармаваных этнічных стэрэатыпаў, неразвітасць здольнасці да эмпатыі і інш. Да другой групы фактараў адносіцца няведанне асаблівасцей нацыянальнага характару партнёра па камунікацыі і дамінантных асаблівасцей вербальных і невербальных паводзін, уласцівых яго тыпу культуры [9, с. 39].

Такая сітуацыя аб'ектыўна стымулюе актыўны творчы пошук новых напрамкаў у аналізе сацыякультурных змен, што даследуюць і інтэрпрэтуюць яго фактары і ствараюць новыя тэарэтычныя мадэлі міжкультурных узаемадзеянняў. На сёння масмедыя з'яўляюцца дамінуючым фактарам у міжкультурных узаемадзеяннях сучаснага свету, які вызначае ў большасці выпадкаў не толькі палітычныя погляды ўсіх краін, але і культуру кожнай краіны, таму што яны закліканы вызначаць карціну свету сучаснага грамадства з вынікаючымі адсюль наступствамі: чалавечыя каштоўнасці, стэрэатыпы людзей, уяўленне людзей аб міжкультурнай камунікацыі, працэсы палітычнага ўзаемадзеяння

розных краін [10]. СМК выступаюць прасторай міжкультурнага ўзаемадзеяння, дзе розныя культурныя групы прадстаўляюць сябе і сваю пазіцыю (пазіцыянуюць сябе), і з'яўляюцца тым полем, дзе адбываецца дыялог паміж рознымі культурамі. У значнай ступені гэта залежыць ад прафесійнай кампетэнтнасці спецыялістаў сродкаў масавай камунікацыі, складнікам якой з'яўляецца кампетэнтнасць камунікатыўная. Таму грамадству неабходны спецыялісты з высокім узроўнем сацыякультурнай кампетэнцыі, з развітым пачуццём эмпатыі і талерантнасці, з валоданнем навыкаў міжкультурных узаемадзеянняў. Абсалютна відавочна, што ў працэсе навучання міжкультурнай камунікацыі ўзнікае мноства пытанняў, абумоўленых нацыянальнай прагматычнай спецыфікай. У медыятэкстах актывізуецца ўвага да мовы як сродку кадыравання даных пра свет. Нават самыя дасканалыя веды кода (роднай ці замежных моў) недастатковыя для адэкватнай камунікацыі ў глабальнай інфармацыйнай прасторы, неабходны таксама пазакодавыя веды. Разгляд медыятэкстаў дазваляе атрымаць інфармацыю пра стан культуры грамадства ва ўмовах сучаснага шматпалярнага і шматнацыянальнага свету, у тым ліку аб адной з надзённых праблем для кожнага асобнага этнасу – захаванні сваёй нацыянальнай ідэнтычнасці, асновай якой з'яўляецца мова [11, с. 85].

Масмедыя ў кантэксце міжкультурных узаемадзеянняў набылі ў сучасным свеце вялікае значэнне і займаюць значнае месца ў дыялогу паміж культурамі, што выяўляецца найперш у нацыянальных і культурных асаблівасцях СМК розных краін. Таму вывучэнне міжкультурнай камунікацыі ў вышэйшай школе заслугоўвае асаблівай увагі (у нашым выпадку – гэта вучэбныя праграмы па курсах «Міжкультурная камунікацыя ў СМІ», «Невербальная камунікацыя ў журналістыцы», «Укаранёныя ў вучэбны працэс на першай ступені навучання, «Дзелавае камунікацыя» – на другой ступені навучання на факультэце журналістыкі, «Лінгвістычнае забеспячэнне міжкультурнай камунікацыі» ў дадатковай адукацыі дарослых на факультэце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі, якія паспяхова рэалізуюцца ў Беларускай дзяржаўным ўніверсітэце). Як паказвае практыка, падобныя курсы садзейнічаюць засваенню фундаментальных складнікаў міжкультурнай камунікацыі – важнага кампанента ў сістэме падрыхтоўкі і перападрыхтоўкі спецыялістаў розных прафесій, з'явы рознабаковай, якая патрабуе вывучэння як унутраных, так і знешніх аспектаў адрозненняў у камунікацыі.

Міжкультурнае навучанне, якое разглядаецца як індывідуальны працэс развіцця асобы,

што прыводзіць да змен у паводзінах індывіда, звязаных з разуменнем і прыняццем культурна-спецыфічных форм паводзін прадстаўнікоў іншых культур, садзейнічае фарміраванню ў спецыяліста як творчых маўленчых уменняў і навыкаў у розных відах маўленчых дзеянняў, так і авалоданню ім лінгвістычным кодам, далучэнню да нацыянальнай культуры, традыцый і звычаяў, сацыяльнай сістэмы каштоўнасцей і рэалей, створаных іншымі народамі, пераадоленню сфарміраваных стэрэатыпаў, гатоўнасці да сацыякультурнага дыялогу і кампрамісу. Таму найбольш значным у навучанні з'яўляецца інфармацыйна-семіятычны падыход, які разглядае культуру як знакавую сістэму, сховішчам і каналамі перадачы інфармацыі ў якой становяцца знешнія структуры; ён дазваляе выявіць заканамернасці структуравання і трансляцыі інфармацыі, закадыраванай у СМК [12, с. 5].

Эфектыўнае навучанне міжкультурнай камунікацыі абумоўлена і адэкватным выбарам метадычных сродкаў для развіцця міжкультурнай кампетэнцыі – інтэгратыўнай якасці, якая вызначае гатоўнасць асобы да вырашэння задач міжкультурнай камунікацыі, дастатковых для міжкультурнага ўзаемадзеяння. Практыка паказвае, што навучанне міжкультурнай камунікацыі мэтазгодна праводзіць на падставе тыповых квазіпрафесійных сітуацый, пабудаваных на матэрыялах друкаваных і электронных СМК. У якасці аўтэнтчных матэрыялаў, якія таксама неабходна ўключаць у адукацыйны працэс, можна адзначыць дакументальныя і мастацкія фільмы, навучальныя відэа, падкасты, прафесійныя сайты, рэкламныя матэрыялы, публіцыстыку, мастацкую літаратуру і інш. Практычныя матэрыялы павінны змяшчаць сітуацыі, якія адлюстроўваюць праблематыку прафесійнай накіраванасці і якія стымулююць камунікатыўную і пазнаваўчую актыўнасць навучэнцаў. Так, дыскурс медыятэкстаў – гэта дынамічная кагнітыўна-камунікатыўная з'ява, працэс і вынік маўленчай камунікацыі ў друкаваных СМІ [12]. Ён з'яўляецца своеасаблівым «вербальным пасярэднікам» паміж адрасантам і адрасатам, а таксама паміж падзеямі і кагнітыўнай карцінай свету рэцыпіента. На падставе газетнага дыскурсу можна выпрацоўваць пэўныя навыкі міжкультурнай камунікацыі, якія даюць асобе магчымасць правільна арыентавацца ў адзінай культурнай прасторы, што характарызуецца ўзаемадзеяннем лакальных культур з глабальнай. Гэта могуць быць тэксты, якія адлюстроўваюць агульначалавечыя каштоўнасці і вартасці, сувязі і ўзаемадзеянні ў розных галінах і сферах чалавечай дзейнасці паміж краінамі і людзьмі, тое, што адпавядае трады-

цям, менталітэту, псіхалагічнаму складу народа і інш. Фарміраванне навыкаў міжкультурнай камунікацыі ў прыватнасці на прыкладах газетнага дыскурсу дазваляе індывіду знайсці ў іншай культуры найперш не толькі тое, што ад рознівае прадстаўнікоў розных культур, але і тое, што іх збліжае і аб'ядноўвае. У сучасных умовах існуюць практычна неабмежаваныя магчымасці доступу да інфармацыі самага рознага напрамку і зместу для вырашэння пытанняў міжкультурнай камунікацыі, сярод якіх найперш вылучаецца:

– аўтэнтычнасць крыніц інфармацыі, уключаючы газеты, часопісы, фільмы, радыё, тэлебачанне, інтэрнэт-рэсурсы;

– культуралагічная насычанасць, якая прадугледжвае, што вучэбныя матэрыялы павінны несці не толькі краіназнаўчую інфармацыю, але і зашыфраванае культурна-маркіраванае паведзенне, якое патрабуе дэкадзіравання і інтэрпрэтацыі;

– прынцып абгрунтаванай неабходнасці, які прадугледжвае, што эфектыўнае міжкультурнае ўзаемадзеянне немагчыма без авалодання ўменнямі і навыкамі выкарыстання прапануемага культурна-маркіраванага матэрыялу;

– прынцып прагматычнасці, які арыентуе выкладчыка на адбор вучэбнага матэрыялу, што адпавядае запатрабаванням навучэнцаў у іх уласным і прафесійным міжкультурным узаемадзеянні;

– прынцып тэматычнай маркіраванасці, які прадугледжвае адбор і арганізацыю матэрыялу ў практычныя модулі на падставе суадносін з пэўнымі феноменамі іншамоўных культур: аналіз, інтэрпрэтацыя і параўнанне праяўленаў пэўнай з'явы ў розных культурах;

– прынцып камунікатыўнай каштоўнасці, які садзейнічае такому адбору вучэбнага матэрыялу, пры якім вербальная і невербальная камунікацыя адбываецца ў максімальна набліжаных да натуральных умовах;

– прынцып метадычнай каштоўнасці, які забяспечвае выкананне ўсіх відаў заданняў па фарміраванні міжкультурнай кампетэнцыі ў адпаведнасці з мэтай і задачамі прапануемай мадэлі навучання [13, с. 117].

Заклучэнне. Міжкультурныя ўзаемасувязі, адаптацыя да хутка зменлівых умоў, творчы падыход да вырашэння праблем і пераадолення канфліктаў з'яўляюцца актуальнымі пытаннямі сучаснага грамадства. Вывучанне міжкультурнай камунікацыі дазваляе акрэсліць месца ў гэтым працэсе СМК і раскрыць асаблівасці іх функцыянавання. Важна асэнсаваць сам феномен міжкультурнага ўзаемадзеяння ва ўсім багаці яго зместу ў сучаснай інфармацыйнай прасторы (як сацыякультурны інстытут і працэс; як тып сацыякультурнай практыкі; як форму камунікацыі, зносін і г. д.), вялікія магчымасці для гэтага даюць СМК, якія з'яўляюцца сістэмаўтвараючым элементам у дыялогу культур і партнёрстве цывілізацый.

Літаратура

1. Тангалычева Р. К. Особенности межкультурной коммуникации в условиях глобализации: расширение дисциплинарных границ // Вестник СПбГУ. Сер. 12. 2010. Вып. 2. С. 82–88.
2. Соловьева Л. Н. Современный человек как субъект новой коммуникативной реальности [Электронный ресурс]. URL: <https://doi.org/10.24158/fik.2017.12.7/> (дата обращения: 22.06.2019).
3. Хорошавцева О. П. Средства массовой коммуникации в системе межкультурных взаимодействий современной России: автореф. дисс. канд. ... культурологии. Екатеринбург, 2011. 23 с.
4. Benjamin W. On the Image of Proust // Selected Writings. Vol. 2, pt. 1. Cambridge (Mass.), 2005. 480 p.
5. Дебор Г. Общество спектакля. М.: Логос, 2011. 180 с.
6. Эко У. От интернета к Гутенбергу // Чтение с листа, с экрана и «на слух»: опыт России и других стран: сб. материалов для руководителей программ по продвижению чтения. М.: РШБА, 2009. С. 70–79.
7. Мельянцев В. А. Информационная революция, глобализация и парадоксы современного экономического роста в развитых странах. М.: Гуманитарий Москва, 2000. 84 с.
8. Глобализация и проблема сохранения культурного многообразия: монография / И. К. Лисеев [и др.]; Российская акад. наук, Ин-т философии. Москва: ИФ РАН, 2010. 237 с.
9. Руденко Н. С. Ошибки атрибуции в межкультурной коммуникации и пути их преодоления // Педагогическое образование в России. 2015. № 11. С. 37–42.
10. Гаранина С., Гаранин В. Массмедиа и их актуальные проблемы в межкультурной коммуникации современного мира [Электронный ресурс]. URL: http://www.discourseanalysis.org/ada20_1/st154.shtml (дата обращения: 25.07.2019).
11. Богуславская В. В., Ханова А. Г. Русскоязычный публичный дискурс за рубежом как инструмент национальной идентичности в глобальном мире // Научные ведомости. Сер. Гуманитарные науки. 2017, № 14 (263). Вып. 34. С. 84–92.
12. Бобровская Г. В. Газетный дискурс в проблемном поле коммуникативно-прагматической лингвистики // Грани познания: электронный научно-образовательный журнал ВГПУ. 2011.

Декабрь. № 4 [Электронный ресурс]. URL: <http://grani.vspu.ru/files/publics/1325146149.pdf> (дата обращения: 02.07.2019).

13. Полуяхтова С. В. Содержание обучения и принципы отбора учебного материала для обучения межкультурной коммуникации в высшем учебном заведении // Научное и образовательное пространство: перспективы развития: материалы XI Междунар. науч.-практ. конф. (Чебоксары, 16 янв. 2019 г.) / редкол.: О. Н. Широков [и др.]. Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2019 [Электронный ресурс]. URL: <https://interactive-plus.ru/e-articles/598/Action598-475378.pdf> (дата обращения: 30.07.2019).

References

1. Tangalycheva R. K. *Osobennosti mezhkul'turnoy kommunikatsii v usloviyakh globalizatsii: rasshireniye distsipliny granits* [Features of intercultural communication in the context of globalization: expansion of disciplinary boundaries]. *Vestnik SPBGU* [Vestnik SPBU], 2010. Vol. 2, series 12, pp. 82–88 (In Russian).

2. Solov'yeva L. N. *Sovremennyy chelovek kak sub'yekt novoy kommunikativnoy real'nosti* [Modern man as a subject of a new communicative reality]. Available at: <https://doi.org/10.24158/fik.2017.12.7>. (accessed 22.06.2019).

3. Khoroshavtseva O. P. *Sredstva massovoy kommunikatsii v sisteme mezhkul'turnykh vzaimodeystviy sovremennoy Rossii. Avtoref. dis. kand. kul'turologii* [Mass communication media in the system of intercultural interactions of modern Russia. Abstract of thesis cand. cultural sci.]. Ekaterinburg, 2011. 23 p.

4. Benjamin W. On the Image of Proust. *Selected Writings*. Vol. 2, pt. 1. Cambridge (Mass.), 2005. 480 p.

5. Debor G. *Obshchestvo spektaklya* [The society of the spectacle]. Moscow, Logos Publ., 2011. 180 p.

6. Eko U. [From the Internet to Gutenberg]. *Sbornik materialov dlya rukovoditeley programm po prodvizheniyu chteniya* ("Chteniye s lista, s ekrana i «na slukh»: opyt Rossii i drugikh stran") [Collection of materials for leaders of programmes to promote reading ("Reading from a sheet, from the screen and "by ear": the experience of Russia and other countries)]. Moscow, 2009, pp. 70–79 (In Russian).

7. Mel'yantsev V. A. *Informatsionnaya revolyutsiya, globalizatsiya i paradoksy sovremennoy ekonomicheskogo rosta v razvitykh stranakh* [Information revolution, globalization and paradoxes of modern economic growth in developed countries]. Moscow, Gumanitarniy Moskva Publ., 2000. 84 p.

8. Liseev I. K. *Globalizatsiya i problema sokhraneniya kul'turnogo mnogoobraziya* [Globalization and the challenge of preserving cultural diversity]. Moscow, IF RAN Publ., 2010. 237 p.

9. Rudenko N. S. Attribution errors in intercultural communication and ways to overcome them. *Pedagogicheskoye obrazovaniye v Rossii* [Pedagogical education in Russia], 2015, no. 11, pp. 37–42 (In Russian).

10. Garanina S., Garanin V. *Massmedia i ikh aktual'nyye problemy v mezhkul'turnoy kommunikatsii sovremennoy mira* [Mass media and their actual problems in intercultural communication of the modern world]. Available at: http://www.discourseanalysis.org/ada20_1/st154.shtml (accessed 25.07.2019).

11. Boguslavskaya V. V., Khanova A. G. Russian-language public discourse abroad as a tool of national identity in the global world. *Nauchnyye vedomosti, Seriya Gumanitarnyye nauki* [Scientific statements. Ser. Humanities], 2017, no. 14 (263), vol. 34, pp. 84–92 (In Russian).

12. Bobrovskaya G. V. Newspaper discourse in the problem field of communicative-pragmatic linguistics. *Grani poznaniya* [Facets of knowledge], 2011. December, no. 4. Available at: <http://grani.vspu.ru/files/publics/1325146149.pdf> (accessed 02.07.2019).

13. Poluyakhtova S. V. The content of training and principles of selection of educational material for teaching intercultural communication in higher education. *Nauchnoye i obrazovatel'noye prostranstvo: perspektivy razvitiya* [Modern man as a subject of a new communicative reality]. Available at: <https://interactive-plus.ru/e-articles/598/Action598-475378.pdf> (accessed 30.07.2019).

Інфармацыя пра аўтара

Басова Ганна Іванаўна – кандыдат філалагічных навук, дацэнт, намеснік дэкана факультэта павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі. Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (220030, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 4, Рэспубліка Беларусь). E-mail: basova06@list.ru

Information about the author

Basova Anna Ivanovna – PhD, Associate Professor, Deputy Dean of the Faculty of Advanced Training and Retraining. Belarusian State University (4, Nezavisimosti Ave., Minsk, 220030, Republic of Belarus). E-mail: basova06@list.ru

Паступіў 26.08.2019